

Секція: Юридичні науки

Халюк Сергій Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри

Національна академія внутрішніх справ

м. Київ, Україна

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЯК ФАКТОР НЕЗАЛЕЖНОСТІ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ ТА ВІДПОВІДНИХ ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Сфера суспільних відносин, яка регулює утворення та функціонування судової влади в останні десятиліття, все більше вимагає конституційного закріплення, що є важливим фактором забезпечення її незалежності. В системі судової влади Конституція України закріпила положення про такий конституційний орган як Вища рада правосуддя. Згідно Закону України “Про Вищу раду правосуддя” від 21 грудня 2016 року – це є колегіальний, незалежний конституційний орган державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів.

Органи, які за функціональним призначенням є відповідними Вищій раді правосуддя, також, у переважній більшості, мають конституційний статус, що підкреслює їх місце та роль в державі та гарантії незалежності. Доречно зауважити, що у світовій конституційній практиці правовий статус подібних до Вищої ради правосуддя органів визначається обсягом

закріплених повноважень. А тому залежно від сфери компетенції в одних країнах (Іспанія, Грузія, Угорщина, Колумбія, Алжир) Ради призначаються для управління судовою системою, в інших – для формування кадрового складу суддівського корпусу (Португалія, Італія, Туреччина, Республіка Болгарія, Ліван, Казахстан) та для забезпечення незалежності судів та суддів (Польща, Молдова). Крім того, залежно від визначеного конституційного статусу, в різних країнах світу сфера впливу відповідних Рад різна. Так, в одних країнах повноваження Рад розповсюджуються виключно на суди (Молдова, Польща, Словенія), в інших – на суди та прокуратуру (Італія, Іспанія, Румунія), а в деяких, наприклад, на суди, прокуратуру та слідство (Болгарія).

Водночас, базові засади незалежності органів, які покликані забезпечити формування та функціонування суддівського корпусу шляхом безпосередньої участі у доборі кандидатів на посади суддів, їх призначенні та звільненні з посад закладені низкою міжнародних актів. Серед таких актів можна виокремити універсальні стандарти, присвячені функціонуванню судової влади, в тому числі систем відбору, призначення та просування суддів, які містяться в Основних принципах ООН, що стосуються незалежності судових органів, схвалених Генеральною асамблеєю ООН. Зокрема, в Основних принципах незалежності судових органів, які схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року серед іншого йдеться про те, що незалежність судових органів гарантується державою і закріплюється в конституції або законах країни. Усі державні та інші установи зобов’язані шанувати незалежність судових органів і дотримуватися її (п. 1). В “Проекті загальної декларації незалежності правосуддя” (“Декларації Сінгві”) зазначається, що у випадках, коли закон передбачає дискреційне призначення судді на посаду при його призначенні чи обранні, таке

призначення має здійснюватися судовими органами або вищою судовою радою, якщо такі органи існують (п. 13) [1].

При цьому існує значна кількість регіональних європейських стандартів, які визначають загальні принципи і гарантії, які також підлягають імплементації за певних умов. Наприклад, в рамках Ради Європи одним із найбільш фундаментальних міжнародних актів у сфері судочинства є Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, яка ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року. Вона містить основні принципи незалежності функціонування судової системи і спрямована на встановлення і зміцнення незалежності суддів як носіїв судової влади. Зазначається, що ради суддів повинні демонструвати найвищий рівень прозорості щодо суддів та суспільства, вдосконалюючи попередньо встановлені процедури та приймаючи обґрунтовані рішення. Під час виконання своїх функцій ради суддів не повинні втручатись у незалежність окремих суддів.

Дані стандарти не мають обов'язкової сили, проте тісно пов'язані з обов'язковими міжнародно-правовими нормами, які лежать в їх основі. До того ж, міжнародні стандарти у сфері судоустрою мають важливе значення, адже головна їх роль спрямована на втілення у національному законодавстві незалежно від юридичного характеру. Ще Концепцією судово-правової реформи в Україні, схваленою Верховною Радою України 28 квітня 1992 року [2], були визначені пріоритетні завдання побудови справедливого та незалежного правосуддя в Україні, які й досі залишаються актуальними для вітчизняної судової правозастосовної практики.

Таким чином, узагальнюючи, можна зауважити на тому, що незалежність судової влади та її органів є визначальними ознаками правової держави, в якій кожен має право на судовий захист своїх прав і

свобод. Незалежність та недоторканість суддів встановлена в Україні як конституційний принцип організації та функціонування судів із метою забезпечення права осіб на такий захист. В той же час, проблема забезпечення незалежності Вищої ради правосуддя України є актуальною і для багатьох країн, де існують відповідні органи, що спричинило появу окремих міжнародних актів, які визначають загальні засади функціонування цих органів. Специфіка міжнародного права накладає свій відбиток на відповідні міжнародні стандарти, які традиційно поділяються на обов’язкові та консультативні. При цьому, забезпечення незалежності Вищої ради правосуддя та відповідних органів зарубіжних країн шляхом формування системи правових гарантій сприятиме здійсненню реалізації правосуддя як необхідної передумови належного виконання судом своїх конституційних функцій із забезпечення дії принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина, утвердження і забезпечення яких є головним обов’язком держави.

Література

1. Проект Всеобщей декларации о независимости правосудия («Декларация Сингви») // Международные принципы, касающиеся независимости и подотчётности судей, адвокатов и прокуроров. Женева : Международная комиссия юристов, 2013. С. 105–119.
2. Концепція судово-правової реформи в Україні // Відом. Верхов. Ради України. 1992. № 30. Ст. 426.